

El passat mes d'octubre va tenir lloc la vuitena edició de la Jornada Parlamentària dels Mitjans de Comunicació al Parlament de Catalunya sota el lema "Societat, mitjans i política: drets i deures". En aquestes pàgines reproduïm una de les ponències d'aquelles jornades, concretament la de l'escriptor gallec Suso de Toro, qui va dissertar sobre el paper de Catalunya dins l'Estat i el paper dels mitjans de comunicació a l'hora d'explicar les diferents realitats nacionals que conviuen en el territori espanyol.

“El sistema de comunicació espanyol és madrileny”

Fotos: Ramon Boadella

Els mitjans de comunicació audiovisual i els mitjans en general no només són un instrument en la vida social, en la vida política, sinó que són sobretot el lloc on es desenvolupa la vida social i, cada cop més, també la vida personal. Fins i tot la vida més íntima, en la mesura que certs aspectes de l'experiència digital estan modificant fins i tot la nostra psique, sobretot la dels adolescents i la dels nens.

Crec que estem vivint un moment de veritable mutació, de salt en la nostra civilització. En realitat, és un salt que parteix d'un procés, d'un camí, que s'inicia quan la nostra espècie va crear el llenguatge verbal. La nostra civilització és fruit del llenguatge, i el món digital, la civilització dels mitjans audiovisuals, és una nova dimensió, un món abstracte de pur llenguatge. És un salt dins aquesta inflació o hipòstasi del llenguatge d'aquest nou món que hem creat. Cada cop més vivim en un món menys experiencial i, per tant, menys tàctil, i, cada cop més, en un món més de llenguatge i més virtual.

La vida social personal i social es torna cada cop més abstracta. Per descomptat, l'economia, com ja veiem ara, té un aspecte de programari, un aspecte de vida virtual. No és als camps o a les fà-

briques sinó en aquesta part abstracta de l'economia on s'ha desencadenat la crisi. Es podria dir que és una crisi de l'ànima del món econòmic o de la psique del món econòmic, i que, a més a més, la vida social, tota, es dona als mitjans de comunicació.

Als mitjans de comunicació es donen, s'expressen, els humors, els temors, els desitjos, les demandes socials i, és clar, als mitjans de comunicació es donen les lluites polítiques, les lluites ideològiques i, fins i tot, les lluites pel poder al nivell més elemental de lluita de partits. Tot això passa als mitjans de comunicació. Per tant, no només són un instrument –que, com deia, ho són, i d'una manera clara; és més, són l'instrument, l'instrument amb què es combaten les idees, les visions del món, les ideologies–, sinó que també són el lloc on passa la vida social.

Sent com sóc gallec de nació, en tots els sentits del terme, i sent com sóc ciutadà gallec i espanyol, quan vinc a Catalunya no puc evitar fer una antropologia de butxaca, una antropologia portàtil i de nyigui-nyogui per a ús personal, però amb la qual vaig interpretant l'experiència de viure. I, per descomptat, quan arribo aquí em trobo amb la consciència d'estar en un país diferent.

L'escriptor galleg Suso de Toro durant la seva intervenció a la Jornada Parlamentària dels Mitjans de Comunicació al Parlament.

Això és indubtable. Però alhora, també, com que visc en un altre lloc, en un altre país, tinc clar que aquest país que veig aquí, allà no el veig, allà no el conec. Aquest país no és conegut on jo visc, de manera que em trobo amb una primera constatació que hauria de fer sorgir tot un seguit de preguntes.

Avui al matí, a l'hotel, m'he mirat un parell de diaris, una capçalera editada a Barcelona i una capçalera editada a Madrid, les dues úniques que hi havia a banda de la premsa econòmica en castellà (tota editada a Madrid). La capçalera madrilenya obria amb la crisi internacional, era el gran espai, la gran notícia, i l'editada a Barcelona obria amb el resultat del congrés d'un partit català. (Jo, que vaig llegir aquest cap de setmana una capçalera editada a Madrid, no sabia que aquest partit feia el

seu congrés. El diari no va considerar important la notícia). He sintonitzat a l'habitació de l'hotel Televisió Espanyola i TV3. A Televisió Espanyola parlaven d'Obama i McCain i de la crisi econòmica mundial, i a TV3 hi havia un representant d'aquest partit català.

Tot això són elements que un ha d'in-

“Els mitjans han estat utilitzats per crear un marc, un horitzó referencial i, òbviament, per crear identitats parcials totes elles”

terpretar, elements que un va trobant, ensopegant-hi. Com interpretar-los? Jo crec que ho hauríem de fer d'una manera autocrítica, i crec que d'autocrítics ho podem ser tots i ho hauríem de ser. Tots els que hem viscut a l'Estat espanyol, a Espanya, en els últims anys, i en

els penúltims anys també, podríem fer un repàs de com ha estat el procés polític, el procés històric en què s'han anat construint coses, des de la mort de Franco i des de l'any 1978 en endavant. I es podria dir que és un procés polític de reconstrucció d'un estat, i, alhora, un procés de construcció de les autonomies, especialment de les autonomies nacionals, amb voluntat nacional.

D'ençà d'aquest període, l'Estat, en diferents moments, en diferents fases, s'ha reargumentat novament, s'ha reargumentat nacionalment, ha anat reconstruint una ideologia d'estat, nacional, i, alhora, també és cert que especialment Catalunya i Euskadi van crear espais propis. Sens dubte, espais socials, espais culturals, espais nacionals, propis.

Ara bé, en aquests processos de construcció han tingut un paper molt important no només l'educació, sinó fonamentalment els mitjans de comunicació, tant en la reconstrucció de la ideologia nacional de l'Estat espanyol com en la construcció de la ideologia nacional de Catalunya i d'Euskadi, de la societat catalana i basca. I la meua impressió és que els mitjans de comunicació han estat utilitzats per crear un marc, un horitzó d'interessos, un horitzó referencial i, òbviament, per crear identitats parcials totes elles.

De la mateixa manera, una cosa semblant li ha passat al Barça. El Barça abans era "quelcom més que un club" i avui és una associació catalanista. Es pot pensar en algun moment que passa amb totes aquestes penyes i aficionats que hi ha del Barça a les ciutats al llarg de l'Estat espanyol. És a dir, en aquests moments hi ha un problema ideològic entre dos models d'entendre el Club, i clarament aquí hi ha un problema si considerem que el Barça té afecció també fora de Catalunya: un dilema. Triar sempre és renunciar a alguna cosa.

En tot cas, al meu entendre, en aquest procés Catalunya abans formava part de l'Estat espanyol, formava part d'Espanya, fos l'Espanya que fos, una Espanya feble, una Espanya antiquada, gens moderna, una Espanya molt rànica; però en formava part. I, en canvi, ara tinc la impressió que Catalunya és part, és una part. En aquest sentit de part, en el sentit que es troba "dins" però no n'és l'amo, es troba en una posició sindical. Com algú que negocia davant dels altres, de forma circumstancial hi negocia sindicalment. És el comitè de treballadors que negocia un augment salarial, unes reivindicacions. En tot cas, el reforçament de les ideologies, tant de la ideologia nacional de l'Estat espanyol, amb unes característiques clarament molt ràniques i molt es-

sencialistes, naturalment, com de la creació d'una ideologia nacional pròpia a Catalunya o a Euskadi, crec que ha plantejat, o planteja, un problema. Un problema que en termes econòmics o en termes de comunicació diríem que és un problema de comunicació: costa circular d'un costat a l'altre. I costa circular fins i tot per a les empreses. Fins i tot vendre un cava o vendre un torró planteja problemes de comunicació

"Catalunya exporta professionals a Madrid. És un viatge en un sol sentit. I això és simptomàtic que alguna cosa falla"

d'un costat a l'altre. És a dir, aquests marcs ideològics, d'una banda, han permès a Catalunya existir, reforçar-se, crear un mercat econòmic, comunicacional i polític propi; un espai i un perfil de societat nacional, amb els seus instruments. Però, de l'altra, també planteja problemes, la manera en què s'ha solucionat la dialèctica amb l'altre espai "nacional espanyol" que argumenta l'Estat.

Em crida l'atenció, en el camp de la comunicació, veure com Catalunya exporta professionals. A Madrid, naturalment. Hi ha qui creu en la teoria, com creien els trotskistes, d'infiltrar-se en partits més grans, però això mai no ha

"Si Catalunya no té capçaleres d'àmbit estatal no pot comunicar als conciutadans espanyols la seva visió de les coses"

funcionat. Si Catalunya exporta professionals a Madrid i Madrid no ho fa amb Catalunya el que hi ha és emigració de professionals. Això és el que passa. És un viatge en un sol sentit. I això és simptomàtic que alguna cosa està fracassant, que alguna cosa falla en aquesta comunicació en dos sentits. De fet, penso que el sistema de comunica-

ció espanyol es resumeix en el lapsus de Jesús Vázquez, el presentador esportiu de Televisió Espanyola, quan anomenava els equips madrilenys "l'equip espanyol" quan s'enfrontaven a un equip català.

En tot cas, ara, on jo visc, pràcticament no veiem cap canal de televisió d'àmbit estatal, o d'àmbit nacional, o com vostès el vulguin anomenar, que sigui català o que estigui vinculat a Barcelona

(llevat de "La Sexta", de recent creació). Els canals de comunicació, tret de la televisió gallega en el meu cas, són madrilenys. El sistema de comunicació espanyol és madrileny

i radial. Aquest és una mica el balanç del que hem creat. Ara per ara, on jo visc no puc llegir cap capçalera de premsa editada a Barcelona. I les capçaleres de premsa escrita fins avui han tingut el paper de crear la ideologia social, verbalitzen l'argument col·lectiu que s'expressa de manera més extensa als mitjans audiovisuals. Si Catalunya no té capçaleres d'àmbit estatal no pot comunicar als conciutadans espanyols la seva visió de les coses, els seus legítims interessos, la seva cultura, els seus debats... la seva raó.

I hi ha responsabilitat pertot arreu, els interessos econòmics, polítics i ideològics arrelats a Madrid s'apoderen del discurs d'Espanya, i aquest discurs s'emeta a tota la ciutadania de l'Estat. Però això passa perquè els altres els deixen. El camí que ha recorregut Catalunya en la pràctica l'ha conduït a estar tancada sense instruments per intervenir a Espanya i a l'arbitri de rivals amb interessos contraris. Naturalment això crea un problema per a la qualitat de la informació que rebem els ciutadans d'aquests altres llocs. És a dir, per a la qualitat democràtica de la vida social, que afecta la qualitat de la mateixa Espanya. ■